

Sweco

Saksbehandler, innvalgstelefon

Gunhild Haugum, 62 55 11 91

Att.Eiklid, Erik G.

Innspill til tomteanalyse - videreutvikling av Sykehuset Innlandet

Vi viser til brev datert 25.04.2022 med tomteanalyse del 1 for Mjøssykehus i Moelv og erstatningssykehus for Hamar (null-plussalternativet) til høring. Formålet med høringen er å avdekke eventuelle feil og mangler i tomteanalysen, og få faglige tilbakemeldinger på de vurderinger som er gjort.

Styret i Helse Sør-Øst RHF har vedtatt å starte konseptfase for videreutvikling av Sykehuset Innlandet HF. To alternative retningsvalg skal utredes. Det ene er et nytt Mjøssykehus, i Moelv. Det andre er et null-pluss alternativ hvor det tas utgangspunkt i dagens struktur og bygningsmasse, med et erstatningssykehus for dagens sykehus på Hamar. Det er gjennomført et tomtesøk, og tomteanalysens del 1 omfatter utredning og evaluering av innkomne tomteforslag innenfor de to retningsvalgene.

Det er vurdert seks mulige tomteområder for Mjøssykehus i Moelv, og sju mulige tomteområder for erstatningssykehus i Hamar tettsted, hvorav tre i Hamar og fire i Stange kommune.

Prosjektets styringsgruppe har vedtatt følgende anbefaling:

- For Mjøssykehuset legges Moskogen (1), Moelven Industrier (2) og en kombinasjon av disse (3) til grunn.
- For erstatningssykehus i Hamar legges Disenstranda (1) og Åkershagan (5) til grunn, med Sanderud (4) som tomt med tanke på samhandling med eksisterende sykehusfunksjoner.

Samlet evaluering og anbefaling skal legges fram for styringsgruppen 14. juni. Endelig retningsvalg skal behandles av styret i Helse Sør-Øst RHF 25. august 2022.

Statsforvalterens rolle er å sørge for at nasjonale interesser innenfor fagområdene barn og unge, landbruk, miljøvern, helse og samfunnsikkerhet blir ivaretatt. Ved vurdering av tomteanalysen har vi sett på de målområder, kriterier og indikatorer som er lagt til grunn. Vi har også vurdert de konkrete tomtealternativene, kunnskapsgrunnlaget og vektning av ulike interesser.

Fra Statsforvalteren er det etterspurt overordnede faglige råd og anbefalinger som vil kunne utdype eller korrigere det faglige grunnlaget i utredningen. Det er bedt om merknader til forhold som vil kunne føre til **innsigelser** i senere planprosess.

Merknader

Kunnskapsgrunnlaget er foreløpig på et overordnet nivå. Statsforvalteren må derfor ta forbehold om at det i en senere planprosess kan framkomme kunnskap om virkninger som er i strid med nasjonale eller viktige regionale interesser, og som kan gi grunnlag for innsigelse.

Under har vi kommentert nasjonale og viktige regionale hensyn som ligger innenfor våre ansvarsområder. Vesentlige avvik fra nasjonale føringer innenfor disse fagområdene kan gi grunnlag for statlig innsigelse i en planprosess etter plan- og bygningsloven.

I tomteanalysen er det definert 25 kriterier fordelt på seks målområder: Akuttransport, arbeidsplass og byutvikling, kultur-, miljø- og naturverdier, aktsomhet og klimatilpassing, funksjonell egnethet og gjennomføring. Vi registrerer at viktige nasjonale interesser innenfor våre fagområder er definert som *MÅ-krav* i tomteanalysen. Dette gjelder spesielt fagområdene landbruk og miljø, og samfunnssikkerhet og beredskap. Andre nasjonale interesser som ligger som kriterier for valg av alternativ, men ikke som *MÅ-krav*, er blant annet klimafotavtrykk, byutvikling og transportløsninger.

Jordvern

Statsforvalteren forventer at bevaring av dyrka jord legges til grunn som en viktig nasjonal interesse. Nasjonale jordvernmålsettinger er tydeliggjort gjennom [brev til kommuner og fylkeskommuner fra LMD og KDD datert 23.03.2022](#). Her blir det understreket at bevaring av dyrka jord er en nasjonal interesse, og at en må ta vare på jordbruksarealene over hele landet for å styrke beredskapen og matsikkerheten.

Statsforvalteren forutsetter at [Nasjonal jordvernstrategi](#) legges til grunn ved vurdering av ulike tomtealternativ, og mener det er positivt at dette er vurdert som et *MÅ-krav* i tomteanalysen. Vi forutsetter at det velges alternativ som ikke beslaglegger dyrka jord, når dette finnes. Tomtealternativ som beslaglegger dyrka jord, kan gi grunnlag for innsigelse.

Tomtealternativene i Moelv berører i begrenset grad dyrka jord. Et mindre areal i Moskogen (1) er registrert som dyrkbart, men grenser ikke inntil annen dyrka areal. Alternativ Moelv nord (4) beslaglegger noe fulldyrka jord, men dette arealet er allerede regulert til boligbygging i gjeldende reguleringsplan.

Flere av tomtealternativene i Hamar berører fulldyrka jord, med unntak av Disenstranda (1) og Sandvika (7). De alternativene som berører dyrka jord, er gitt middels eller lav måloppnåelse. Statsforvalteren mener at alle alternativ som medfører beslaglegging av dyrka jord bør vurderes til *lav måloppnåelse* for temaet landbruk. Dette vil synliggjøre de skjerpede nasjonale føringene knyttet til jordvern, og at jordvern er definert som ett *MÅ-krav* i kriteriene for valg av tomtealternativ.

Naturmangfold

Vurderingene knyttet til naturverdier er basert på kjent kunnskap. Statsforvalteren forutsetter at det i neste fase blir gjort en nærmere vurdering av behovet for oppdatert kartlegging av de gjenværende tomtealternativene. Det må gjennomføres en grundig konsekvensutredning av aktuelle

tomtealternativer, både i Moelv og på Hamar. Det finnes naturregistreringer på begge steder, men disse har varierende kvalitet og det er ikke sikkert at disse stemmer med dagens status.

Kunnskapsgrunnlaget må bli bedre for å kunne vurdere virkninger for naturmangfold for de ulike tomtene. Det må kartlegges enkeltarter, hva de bruker områdene til, naturtyper og områdenes økologiske funksjon (landskapsmessige funksjoner som spredningskorridorer, trekkveier for vilt, leveområde for arter som oppholder seg nær mennesker, nærhet til Mjøsa, nærhet kulturlandskap, nærhet til større skoger, hekkeplasser, yngleplasser, kantsoner, mv.).

Kantsoner langs vassdrag er et eksempel på landskapselementer som har viktige økologiske funksjoner, og bør derfor også inngå i naturmangfoldvurderingen for de tomtene der dette er relevant.

På flere av tomtene i Moelv er det registrerte naturtyper knyttet til skog, hvorav det ene i tomteområde ved Moskogen (1) trolig er hogget. Det er også registrert flere trua arter på tomtene i Moelv. Disse registreringene er usikre da det er registrert mange arter på ett og samme punkt i Artskart, i tillegg til at en tidligere kjent hekkeplass for fugl på et tak nå er nedbrent.

Samtlige tomteområder i Hamar berører verdifull natur. Dette omfatter både utvalgte naturtyper – naturtyper som krever ekstra hensyn og hvor inngrep skal vurderes strengt, svært viktige og viktige naturtyper, flere rødlistearter og nærhet til Åkersvika naturreservat. Også her må kunnskapsgrunnlaget for naturmangfold oppdateres, men slik vi vurderer det er kunnskapsgrunnlaget for disse tomtealternativene mer oppdatert og mer lik dagens situasjon enn for Moelv-tomtene.

Åkersvika naturreservat er et verdifullt våtmarksområde med arter og naturtyper, og er viktig som trekk- og hekkeområde for våtmarksfugl. Statsforvalteren forutsetter at det ikke åpnes for inngrep i reservatet. Det vil si at det skal ikke hogges ned trær, fylles ut eller etableres gang-/sykkelveier eller lignende i reservatet.

Et nytt sykehus i nærheten av reservatet vil bidra med mer trafikk, mer menneskelig ferdsel, en byggeperiode med støy, og støy fra redningskjøretøy/-luftfartøy. Støy er et tema som vil kunne påvirke verneverdiene i reservatet på en uheldig måte. Det finnes lite forskning på støy og påvirkning på dyrelivet, og dette må derfor utredes nærmere. For vernemyndighetene er det viktig å vite hvordan innflygningen til et nytt sykehus vil bli. Vil det være faste flyruter eller kan det flys inn til sykehuset fra alle retninger? Flys det høyt eller lavt over reservatet? Dette er forhold som må vurderes i kunnskapsgrunnlaget, og som vil gi grunnlag for å vurdere nærmere påvirkningen av å plassere et nytt sykehus i nærheten av reservatet.

Areal- og transportplanlegging - klima

Statsforvalteren viser til nasjonale målsettinger om reduksjon i klimagassutslipp. [Statlige planretningslinjer for samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging](#) gir føringer for hvilke forventninger nasjonale myndigheter har til planleggingen, og hvordan målsettinger knyttet til redusert klimagassutslipp skal nås. Planlegging som legger til rette for utvikling i strid med de statlige planretningslinjene kan gi grunnlag for innsigelse fra statlige myndigheter.

Innsigelse skal også vurderes dersom målet om at persontransportveksten i byområdene skal tas med kollektivtransport, sykkel og gange ikke er lagt til grunn, jf. Stortingets klimaforlik fra 2012 og målene i Nasjonal transportplan 2018-2029 figur 3.1 Målstrukturen for transportsektoren.

I tomteanalysen går det fram at den geografiske avgrensingen av tomtesøkene skulle være *i tråd med arealpolitiske retningslinjer om å bygge opp om eksisterende by- og tettstedsstruktur, nærhet til kollektivknutepunkt for best mulig tilrettelegging for arbeids-, pasient- og besøksreiser med kollektivtransport*. Tidligere kartlegginger viser at en stor andel av de sykehusansatte vil pendle til et nytt sykehus, fra dagens bosted. Nærhet til kollektivknutepunkt, og kollektivdekning er derfor en viktig føring for valg av tomt.

Statsforvalteren forutsetter at det ved valg av tomtealternativ legges vekt på tilgjengelighet med sykkel/gange og kollektivtransport, spesielt for ansatte og besøkende, men også for pasienter. Vi registrerer at beliggenhet i forhold til kollektivknutepunkt og jernbane er vurdert for de ulike tomtealternativene. Vi forutsetter at dette kriteriet vektlegges, og minner om at plassering av nye sykehus slik at det bidrar til unødig økt personbiltransport vil kunne gi grunnlag for statlig innsigelse.

Vurdering av tomtealternativ må sees i sammenheng med planlegging og utbygging av ny Intercity jernbane. Dette er en planprosess som er svært relevant å se i sammenheng med planlegging av ny(e) sykehus både i Moelv og Hamar, og en god dialog med Bane NOR er viktig i den videre prosessen.

Ved vurdering av kriteriet klimafotavtrykk er det lagt vekt på arealbruk og transportarbeid. Vektlegging av arealstørrelse for å kunne legge til rette for overflateparkering er en føring som vil kunne medføre en unødig høy arealbruk. Statsforvalteren forutsetter at det planlegges for mer arealeffektive parkeringsløsninger. Det bør være en målsetting å redusere det totale arealbeslaget, og legge til rette for alternativ transport slik at behov for overflateparkering reduseres. Vi savner også en vurdering av eventuelle sentrumsnære transformasjonsområder som alternativ til ubebygde områder, da spesielt for erstatningssykehuset på Hamar.

Krav til byggemetoder og bygningsmaterialer vil ha stor innvirkning på klimagassutslipp i byggefasen. Dette er et tema som ikke er kommentert. Statsforvalteren forventer at det stilles krav til klimabudsjett, og at det legges vekt på reduksjon av klimagassutslipp i utbyggingsfasen.

Statsforvalteren minner om at [Retningslinjer for lokalisering av statlege arbeidsplassar og statleg tenesteproduksjon \(2019\)](#) også skal legges til grunn ved vurdering av tomtealternativ. Vi viser også til føringer i [Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning i kommunene](#). Planlegging i strid med planretningslinjene kan gi grunnlag for innsigelse. Dette omfatter krav om tiltak for å redusere utslipp av klimagasser, tiltak for mer effektiv og miljøvennlig energiomlegging m.m.

Barn og unge og folkehelse

Vi viser til de [Rikspolitiske retningslinjene for å styrke barn og unges interesser i planlegging](#) (RPR BU). Statsforvalteren kan fremme innsigelse dersom hensynet til barn og unge ikke er godt nok ivaretatt eller ved manglende beskrivelser av virkninger av planforslaget, manglende medvirkning, manglende vurderinger av barns beste og krav til fysisk utforming.

Barn og unges interesser blir regelmessig berørt av arealplaner, og det er viktig at de blir hørt. Vi forventer at barn og unge blir involvert i videre planprosess og får fremmet sine synspunkter jf. barnekonvensjonen artikkel 3.

Videre er det viktig at konsekvenser for barn og unge vurderes, og det må synliggjøres hvilke vurderinger som er gjort dersom arealer planlegges omregulert på en måte som kan virke negativt inn på barn og unges interesser. Ved omdisponering av arealer som i planer er avsatt til fellesareal eller friområde som er i bruk eller er egnet for lek, skal det skaffes fullverdig erstatning. Erstatning skal også skaffes ved utbygging eller omdisponering av uregulert areal som barn bruker som lekeareal eller som er egnet for lek. Kravene i punkt 5 i Rikspolitiske retningslinjer for barn og unges interesser, konkretiserer forhold som eventuelle innsigelser vil bli vurdert ut fra. Det er derfor viktig å vise hvordan de kravene som stilles skal ivaretas, og begrunne valg på en tydelig måte.

Når det fremmes planforslag må det foreligge tilstrekkelig kunnskap om virkninger for folkehelsen, i den konkrete konteksten. Det må fastsettes bestemmelser og rekkefølgekrav både for å sikre at barn og unges interesser ivaretas, og for å sikre befolkningens helse og trivsel.

Støy bidrar til redusert velvære og trivsel og påvirker helsen til mennesker, og en stor andel av befolkningen opplever helseplager som følge av støy. I tomteanalysen er det vist til støykart for vei og jernbane, og det er gjort forenklete vurderinger av støypåvirkning fra helikopter på eksisterende boligområder. Statsforvalteren forutsetter støyforhold utredes nærmere i en senere fase, og at føringer i [Retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging T-1442/2021](#) blir ivaretatt i det videre planarbeidet.

En forsvarlig avveining mellom folkehelsehensyn og annen samfunnsnytte forutsetter at det sikres at de ulike hensynene er godt beskrevet, konkretisert og dokumentert. Dersom forslaget ikke har redegjort for disse forholdene på en tilfredsstillende måte, kan det være aktuelt å fremme innsigelse. Vi vil da legge vekt på om det finnes muligheter for å justere eller endre tiltaket, eller om det finnes alternative løsninger/ lokalisering eller mulighet for avbøtende tiltak som ut fra en samlet vurdering gir bedre samfunnsmessige resultater.

Flere av tomtealternativene som er vurdert vil kunne få virkninger for barn og unge og folkehelse. I Moelv vil tomteforslagene Moskogen (1) og Moskogen - Moelven Industrier (3) innebære en vesentlig konflikt med friluftslivsområdet Moskogen. Området har stor brukerfrekvens, og bruken er godt dokumentert gjennom kommunens kartlegging og verdsetting av friluftsområder. Dette området har et nett av registrerte turruter og utvikling av dette tomtealternativet vil forringe tur- og friluftsområder av lokal verdi. Tomtealternativ Moelven Industrier (2) vil ikke i like stor grad medføre konflikt med kartlagte friluftsområder eller nærmiljøanlegg.

For tomtealternativer i Hamar ser vi at Disenstranda (1) oppfyller flest kriterier når det gjelder positive virkninger for helse og trivsel. Herunder tilgjengelighet for gange og sykkel, nærhet til togstasjon og bysentrum, samt at tomte ikke er i konflikt med nærmiljø og friluftsliv. Alternativ Åkershagan (5) vil berøre Ottestadstien som en svært viktig tursti, samt at det er registrert en lekeplass i sør-vestre del av tomte. Vi registrerer videre at måloppnåelsen er lav når det gjelder tilgjengelighet for gange og sykkel for Sanderud (4).

Samfunnssikkerhet og beredskap

Det er ikke gjennomført risiko- og sårbarhetsanalyse i tomteanalysen slik det er krav om for kommunale arealplaner i henhold til plan- og bygningsloven. Samfunnssikkerhets- og beredskapsmessige forhold skal ivaretas i kommunale arealplaner på grunnlag av risiko- og sårbarhetsanalyse, jf. plan- og bygningsloven §§ 3-1 pkt. h og 4-3. Kommunal- og moderniseringsdepartementets rundskriv H-5/18- *Samfunnssikkerhet i planlegging og byggesaksbehandling* skal legges til grunn for slike analyser. Risiko- og sårbarhetsanalyser skal

utføres i tråd med veileder *Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging* som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap ga ut i 2017. Vi viser også til at kommunen som planmyndighet må sikre at området for arealplaner er tilstrekkelig sikret mot fare eller vesentlig ulempe, og at tiltak ikke fører til fare eller vesentlig ulempe for grunn, jfr. plan- og bygningsloven § 28-1.

Det er tre tema som gjelder samfunnssikkerhet og beredskap som er gjennomgått for alle tomtealternativene for Mjøssykehus i Moelv og erstatningssykehus for Hamar. Dette gjelder flomfare, geotekniske forhold og sikkerhet.

Når det gjelder flomfare legger vi til grunn at det blir innhentet uttalelse fra Norges vassdrags- og energidirektorat slik at faglige vurderinger som gjelder flom i Mjøsa og andre vassdrag, samt overvannshåndtering blir ivaretatt. Alternativet Disenstranda er rangert til lav måloppnåelse når det gjelder flomfare, samtidig som det opplyses at det forventes å kunne tilfredsstille krav om sikkerhet mot 1000-årsflom etter tiltak. Risikoforhold for Disenstranda som gjelder aktsomhet for flom, samt kostnads- og gjennomføringsmessige forhold, bør ifølge analysen undersøkes nærmere i neste del av tomteanalysen. Vi vil påpeke at det er viktig at slike forhold blir avklart tidligst mulig i analyseprosessen. I tillegg til at selve sykehuset sikres i henhold til sikkerhetsklasse F3 understreker vi også viktigheten av at det også er sikret adkomstvei til og fra sykehuset ved 1000-årsflom og at dette også avklares tidligst mulig i analyseprosessen.

Geotekniske forhold må også avklares tidligst mulig i analyseprosessen. Vi viser også her til Norges vassdrags- og energidirektorat som ivaretar faglige vurderinger som gjelder dette.

Sikkerhet inngår i punktet *Gjennomføring* på kriterielisten. Det opplyses at det er gjennomført risikovurdering i samråd med Sykehusbygg i henhold til *Veileder for sikring av bygg og infrastruktur i sykehusprosjekter*. Dersom tomte ikke vurderes å ha spesiell sikkerhetsrisiko er må-kravet oppfylt og kriteriet er utkvittert og blir ikke med videre i tomteanalysen.

Når det gjelder tomtealternativene i Moelv går det fram at kommunens ROS-analyser og beredskapsplaner er gjennomgått og utrederne har vært i kontakt med brannvesenet i Ringsaker kommune som bekrefter at det ikke er registrert storulykkevirksomheter i kommunen. Det opplyses også at det ikke er militære mål eller trusselutsatte offentlige virksomheter, samt innhentet informasjon om utrykningstid for brannvesenet. På bakgrunn av dette vurderes samtlige tomteforslag i Moelv til ikke å ha spesiell sikkerhetsrisiko, og at må-kravet er oppfylt.

Det er ikke framlagt dokumentasjon på hvordan disse vurderingene er gjennomført slik det stilles krav om til risiko- og sårbarhetsanalyse for arealplaner, jf. veileder *Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging* som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap ga ut i 2017. Vi anser at en metodisk tilnærming om samfunnssikkerhet og beredskap slik det legges opp til i arealplaner etter plan- og bygningsloven ville styrket vurderingene om sikkerhet i tomteanalysen.

For den delen av tomteanalysen som omhandler *Null-pluss – Erstatningssykehus, Hamar og Stange kommuner* kan vi ikke se at det er gjort vurderinger om sikkerhet under punktet *Gjennomføring* slik det er gjort for alternativene på Moelv. Vi anser at det er en svakhet ved analysen som omfatter alternativene i Stange og Hamar at sikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap ikke er utredet, jf. ellers våre kommentarer til punktet om sikkerhet som gjelder alternativene på Moelv.

Vi har forståelse for at det på dette stadiet av prosessen med mange alternativer kan anses som hensiktsmessig å ikke gjennomføre for omfattende utredninger om samfunnssikkerhet og beredskap. Etter vår oppfatning ville det imidlertid være en styrke for tomteanalysen dersom

samfunnssikkerhet og beredskap hadde vært vurdert gjennom utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalyse for de forskjellige alternativene slik dette for eksempel er beskrevet i veileder *Samfunnssikkerhet i kommunens arealplanlegging* som Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap ga ut i 2017. Slik risiko- og sårbarhetsanalyse vil også omfatte flomfare og geotekniske forhold, jf egne kommentarer ovenfor om disse temaene.

Med hilsen

Anne Kathrine Fossum (e.f.)
kommunal- og samordningsdirektør

Øyvind Gotehus
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Ringsaker kommune	Pb 13	2381	BRUMUNDDAL
Innlandet fylkeskommune	Pb. 4404	2325	HAMAR
Hamar kommune	Postboks 4063	2306	HAMAR
Stange kommune	Postboks 214	2336	STANGE